

MÚLTIDÉZŐ

I X . É V F O L Y A M , 2 0 2 0 . I I I . K Ü L Ö N S Z Á M

Ezekben a mai különös időkben, ami alatt ma mindenki a Covid 19 jelenséget érti (milyen véletlen, hogy a szombathelyi Fábíán Gyula festőművésznek épp 80 éve, 1939-ben jelent meg a „Különös háború”^{*} című könyve, ami az ismét csak véletlen egybeesések ellenére nem a II. Világháborúról szól), leegyszerűsítve tehát, amikor újra arat a mindig érthetetlen és felfoghatatlan halál körülöttünk, egy haláleset, egy ember halála szűkebb emberközösségünkben, községünkben talán nem lehet közérdekű téma. A Múltidéző most mégis azzá teszi, hisz Sebestyén Andrásné, Kovács Jutka azon kevesek közé tartozott, aki a mi kis faluközösségünkért szentelte életét, mint a Gárdonyi Gézától ismert, régi falusi tanítók, a lámpások, habár foglalkozása szerint nem volt tanító, vagy tanár, mégis egész életén át egy falut tanított. Hitre, emberségre, szeretetre, kultúrára.

A Múltidéző a családtagjain kívül talán a hozzá legközelebb álló személyt kérdezi, községünk első szabadon választott polgármesterét, Varga Dezsőt róla, aki a Községi Közös Tanács, majd a Polgármesteri Hivatal munkatársa volt, és ezzel Jutka (mert az egész falu így hívta) életének második felét, a szó szoros értelmében hozzákötötte Vasszécsenyhez, nyugdíjazásáig Ő volt a mi „pénzügyminiszterünk”, majd utána egyik legönzetlenebb választott képviselőnk.

1. kép - A Kovács gyerekek édesanyjukkal; 2. kép - Jutka középen; 3. kép - Jutka jobb oldalt

Először szeretném, ha nagyon messzire, a gyermekkorra kanyarodnánk vissza. Hogyan ismerted meg Jutkát, hogyan kerültetek egy közös baráti társaságba?

Ehhez először azt a korszakot kellene leírni, amibe gyerekként belesöpöpentünk. A mi családunk templomba járt, a Kovács Pista bácsi és Kovács Roza néni családja is és még sokan mások. Kovács Pistivel együtt voltunk a templomban, ministráltunk, észrevétlenül lettem én is ministráns, később pedig Jutkával, Mártival, Pistával együtt tanultunk zenét Jenő atyánál. Jutkával is így kerültem kapcsolatba, a bátyámmal, Pityuval járt egy osztályba, nap mint nap találkoztak. Mivel a szüleink is jó viszonyban voltak, nyáron is együtt játszottunk, amennyit csak lehetett. Észrevétlenül kerültem kapcsolatba Jutkával is, természetes volt, hogy a májusi litániákra esténként együtt mentünk kis csapatban gyalog Szécsenybe, és együtt jöttünk haza a Gyöngyös-parton, nézegettük az égen a csillagokat, hallgattuk a tücskök ciripelését. Mondhatjuk, romantikus volt. A májusi litániákon a kóruson együtt mondtuk az imádságokat és együtt énekeltünk, Tanár Úr vezetésével. Észrevétlenül lettem Jenő atya tanítványa is. Örültem, hogy már nemcsak a bátyám, hanem én is tanulhatok Tanár Úrnál. Jutkáról sokan elmondhatják, hogy gyerekkorától kezdve jól ismerték, szerették, becsülték és szoros kapcsolatban voltak vele. Ezek közül csak az egyik voltam én.

^{*}Napjaink különös háborújában a frontvonal, a lövészárkok a kórházak intenzív osztályán húzódik, a lélegeztető-gépeknél, a nővérek az orvosok 24 órán kimerítő bevetésén. Élet-halál küzdelem minden percben, minden másodpercben. Mint a normál háborúban, most is óriási méreteket ölt a veszteséglista. Az ellenség igazi fantom, színtelen és szagtalan, és az a legfélelmetesebb, hogy láthatatlan. Virtuális kor, virtuális világ, virtuális háború, virtuális ellenség, csak a halál és a halálfélelem valóságos. A valóság a földi pokol, az ég lerombolása után most a föld lerombolása történik ezekben a különös időkben.

4-5. kép - A három testvér; 6. kép - Bertók István osztálya 1965-ben, Jutka az első sor szélén, jobbról a második

Jenő atya, ma divatos szóval, melyik karizmája hozta létre ezt a kis közösséget?

Tanár Úr különleges ember volt, ízig-vérig tanár, nevelő, határozott, kemény embernek ismertem. Alapvetően azonban pap volt, a kommunista rendszer által földönfutóvá tett szerzetes. A Kádár-rendszert akkor megéltük a magunk módján, a korszakot pedig még most is tanuljuk: újabb és újabb aljasságokra derül fény még napjainkban is, az Ő történetét ebbe a korbá kell elhelyeznünk. Megjárta a börtönöket, rendőri felügyelet alá helyezték, meg akarták félemlíteni, de nem félt. Bátor volt. A tevékenységét gyerekként is láttam, kántor volt, ministránsokkal foglalkozott, zenét tanított (harmonikát, orgonát, zongorát), az egyházi ünnepekhez kapcsolódóan színesítette a szentmiséket, karácsony, betlehem, passió, temetés stb. Megszervezte, hogy télen, rendszeresen különböző családoknál gyűltünk össze mi gyerekek vasárnap délutánonként. A család süteménnyel látott vendégül bennünket és „Szüret” elnevezésű játékokat játszottunk. Fontos célja volt, hogy a templomi szertartások a zene és ének révén magasztosabbak legyenek. Jutka és a bátyám az első kántor tanítványai között voltak. Akikkel Jenő atya foglalkozott, azok egy informális közösségben találták magukat. Volt, akit matematikából korrepetált, egy nálam idősebb fiút németre tanított. Jó nevelő volt, mert tudta, hogy jutalmazással lehet nagyobb teljesítményre ösztönözni a gyerekeket, ma inkább a motiváció szót használjuk erre. Népdal dallamra verseket írt, amit aztán közösen adtunk elő zenei aláfestéssel az adott családnál. Szenzációs élmény volt, tele voltak ezek a versek humorral, és sokszor iróniával is. Mindig Ő volt a társalgás középpontjában, moderálta az eseményeket, józúeket tudott nevetni, jó humora volt. Szerette a társaságot, csípős megjegyzésekkel is rá tudott pirítani egyesekre. Sok dorgálására is emlékszem. Méhészkedett, fényképeket készített színes filmre is, mozgófilmet vett fel és hívott elő saját szobájában, aztán ezeket levetítette azoknál a családoknál, ahol a film készült. Persze a filmen más gyerekek is szerepeltek, ők is ott lehettek az „ősbemutaton”. Élmény volt, közben észrevétlenül épült a közösség és mindenki érezhette, hogy ezeken az „eseményeken” elfelejtettük mi zajlik kívül a világban (1968-1973). Időközben a tanítványai középiskolások lettek, és miért miért nem, a legtöbben el is hagyták Jenő atyát és sokan a templomot is. Kivételek közé tartozott Jutka és a bátyám is. Nem keseredett el, minden helyzetből talpra állt. Akkor még nem tudhattuk, hogy közben Őt sokat gyötörte a hatalom, ezekre csak később tett említést.

7. kép - Népviseletben; 8. kép - Gombkötő Sándornéval, Marika néniel Jutka és Márti; 9. kép - A Kovács család a Vasszécsenyi vasútállomáson; 10-11. kép - A lipárti Bikaréten

12. kép - Ugyanők a líárti temetőben, 13. kép - Iskolai ünnepség az iskolaudvaron, Jutka Pungor Zoltán tanártól balra

14. kép - Az iskolai énekarban, Jutka világos szoknyában; 15. kép - Ballagási tablókép 1970; 16. kép - Varga Dezsővel a sarokiskolánál

Milyenek voltak ezek a Jenő atya féle „zeneórák”?

A zeneórákon nem volt más jelen, csak a tanítvány és a tanár. Ezek személyes élményt nyújtó röpké órák voltak. Megtisztelő volt nála tanulni, minden órát felkészülten tartott meg, rendre nevelt, elvárta a tiszteletet, magas követelményeket támasztott saját magával szemben és a zenét tanulóval szemben is. Minden tanítványának külön kis zenefüzetet készített, névre szólóan, saját kezűleg. Barna csomagolópapír volt a borítója, benne selymes tapintású lapok voltak, tűzőgéppel összetűzve. A szobája dolgozószoba, könyvtár, fotó műterem, stúdió és hálószoba volt egyszerre. Különleges hangulata volt a helyiségnek, rézből készült ágygal, zongorával, hatalmas íróasztallal, írógéppel és ingaórával. Tanultunk szolmizálást, népdalokat, műdalokat, zeneelméletet, zenetörténetet, összhangzattant (egyedül ehhez volt könyv). Sőt a zeneszerzés bizonyos alapjaira is emlékszem, de bizonyára mások is (T D S T). A zeneszerzők életrajzát is meg kellett tanulni, az általános iskolában tanultakból ilyen témában semmire sem emlékszem, de Jenő atya által röviden összefoglalt és lediktált életrajzokra inkább. A zenefüzetbe sokszor Ő maga is saját kezűleg írt bele. A kottázáshoz a vonalazást kézzel, vonalzóval készítette. Utólag gondolva, ezeken sokat dolgozhatott. A különböző zenei stílusokat, zeneművek csoportosítását is áttekintette. Egyszerűen zenekultúrát tanított a kiválasztottaknak egy kis faluban. Hálás vagyok azért, hogy a tanítványa lehettem. Azért meg különösen, hogy a halála előtt magához hívott, megáldott és külön elbúcsúzott tőlem.

17. kép - Az új lipárti harang felszentelésén 1977-ben, Horváth Tamás mellett; 18 - 19. kép - A Vasszécsenyi Néptáncgyűttesben Horváth Tamás párjaként

Hogy látod, Jenő atya vetése mikor érett be, mikortól beszélhetünk aratásról?

Jenő atya vetése folyamatosan érett be, mindig volt segédkántora, amikor pedig megkapta a plébánosi kinevezését és kántorként nyugdíjba vonult, volt, aki a miséken orgonáljon. A magot Ő elvetette minden tanítványának a szívében, aztán hogy az jó földbe hullott-e vagy a tövisek elnyomták, az már egy másik történet. Tövisek pedig voltak bőven, hiszen a középiskolákban a kommunisták ráerősítettek az ifjúság ateista nevelésére. A Keresztény Közösségi Ház építésének 25. évfordulóján tartott ünnepségen az idősebbek megerősítették, hogy még mindig sokan vannak, akik úgy érzik, Jenő atya itt van közöttünk: hatással volt a falu életére, történetére, a társadalomra. Voltak, akik nem szerették, mert kemény ember volt, talán nyers volt a modora, de Őt egyben kell nézni, az egész munkásságát egy egészként és akkor látszik, hogy a hit megőrzéséért fáradozott, az Egyházat építette, a közösséget formálta a kommunizmus mindent elsöprő gleccserével szemben. Munkásságát azon keresztül lehet legjobban megítélni, hogy a közösségi ház, plébánia volt az egyik legnagyobb öröme, ezzel is maradandót alkotott. Nem lenne ma papja az Egyháznak Vasszécsenyben, ha ezt a házat Ő az utód plébánosok lakhelyéül nem alakítja ki. Ez is egy külön történet lehetne. Tehát a ma élők is learatják a termést, élvezik és használják az eredményeket.

A Kinga Énekar és a Rozmaring Asszonykórus, a zarándoklatok és a kántorizálás is ehhez tartoznak?

20. kép - Jenő atya „ifjúsági csapata”; 21. kép - Püspöki köszöntő; 22. kép - Télen a lipárti Bika réten

A Kinga Énekkar létrejöttével egy nagy álma látszott megvalósulni, mert mindig is egy kórus létrehozása volt a vágya. A közösségi ház építésének is ez volt az egyik fontos célja, helyet adni az énekkarnak. Mihalikiné Krémer Erzsébet karnagy (sokgyerekes családayaként) Jenő atya kérésére sok időt áldozott arra, hogy ez a kis falusi énekkar eredményeket is képes legyen felmutatni. Nagy gonddal építette a bajai énekkarral létrehozott kapcsolatot, büszkén vitte el az énekkart Bajára, vendégszereplés céljából. A Rozmaring Asszonykórus megalakulását Jutka kezdeményezte, de a tagok a Kinga Énekkarban „részesültek kiképzésben”. Ez egy nagyon jó kezdeményezés volt, a „Rozmaring” nevet én javasoltam Jutkának, örülök, hogy jónak tartotta az egész csapat.

23. kép - Cserkészavatón a Tanakajdi kultúrházban; 24. kép - A Kinga Énekkar a szombathelyi Szalézi templomban; 25. kép - A keresztény közösségi ház felszentelésén

Jutkára a másik Jenő atya, a Cursillós Gaál Jenő atya is nagy hatással volt, ebben az időben is tartották a barátságot?

Jutka mit kapott Gaál Jenő atyától? A Cursillón keresztül keresztény hivatást, közösség építésre motivációt, lelki erőt kapott. Személyes kapcsolatukról nem sokat tudok, de Gaál Jenő atya Jutka személyében egy igazhitű segítőt kapott Szentléránti tevékenységéhez.

26- 27. kép - A Kopjafaavatáson; 28. kép - A Cserkész tábor konyhafőnöke

Jutka igazi népművelő volt, habár már utaltunk rá, nem volt ilyen irányú diplomája. Mit köszönhetünk a kulturális programokat szervező Jutkának?

Nyüzsgő, szervező személyiség volt, sok mindent ezen a területen tudott kiélni, közösségépítő képességét. Nagy hibát követett el, amikor a Pécsi Tudományegyetemen nem csinálta végig a központi felvételt, hanem idő előtt hazajött. Biztosan másképp alakult volna az élete, ha elvégzi az egyetemet fiatalon. Azért a felsőfokú végzettség megszerzését fontosnak tartotta és óriási teljesítmény volt tőle, hogy meglelt fejjel közgazdász diplomát szerzett Szombathelyen.

29- 30. kép – A Rozmaring Asszonykórus, 31. kép – Az Asszonykórus csapatkapitánya

Jutkának volt egy számunkra kevésbé ismert arca, a versírás, amiből mi csak a két Jenő atyát, és Nagy János költőt búcsúztató verseit olvashattuk, hallhattuk. Te mit tudsz erről a rejtett oldaláról?

Ennek a gyökerét Tanár Úr névnapköszöntő versei által adott indíttatásban látom, ezek a köszöntő versikék akár 10-15 strófaból is állhattak, volt egy ilyen érzelme ennek művelésére.

32-33. kép – A Falunapok és a Csempezkopácsi Középkori Vásárok állandó fellépői

Végül pár mondatban szeretném, ha összegeznéd, szerinted Jutka mit jelentett a falunak, hol és mikor érezzük a hiányát?

Már a rendszerváltás előtt a Vasszécsenyi Tanácshoz jött dolgozni, talán 1987-ben. Amikor polgármesterré választottak, óriási támaszom volt a mindennapi munkám során, hiszen köztünk egy „ősbizalom” alakult ki Tanár Úr révén is, meg a családi jó kapcsolatok révén, hiszen együtt nőttünk fel. A közösségi ház építése ügyének azonnal segítőjévé lett, jelentős összeggel támogatta az alapítványt. Jutkának első volt a személyesen megélt hite, ebből soha nem engedett. A család (szülők, gyerekek), nemzeti érzés, faluközösség segítése, programok szervezése. Mindig csodáltam azt az odaadást, amivel a kirándulásokat, programokat szervezte, bonyolította, erős volt és kitartó, minden nehézségben helyt állt. Nagyon nehéz lehetett, amikor özoegyén maradt, előtte elveszítette a testvérét, Pistát, a szüleit.

34. A Rozmaring Asszonykórus Cd borítója; 35-36. kép – Az egyházközség farsangi báljának fellépői az új kastély sátrában

Nagyon küzdött, harcolt az általa jónak tartott célok érdekében. Az utóbbi években kevesebbet találkoztunk, kevesebbet beszélgettünk, de

félszavakból is megértettük egymást. Ő megtalálta azt a közösséget és kapcsolatrendszert, amiben jól érezte magát. Konkoly püspök úr a lipárti templomban tartott millenniumi ünnepség keretében egy oklevelet adott át neki az egyházközség szolgálata érdekében vállalt erőfeszítése miatt. Nagyon becsültem benne, hogy a fontos döntéseket, másokat meghallgatva, a körülményeket józanul mérlegelve, de mindig önállóan hozta meg. Örülök, hogy halála előtt meglátogattam és hitében erősíthettem.

37. kép - Egy fellépés szünetében a Pungor Ernő Művelődési Házban, 38-39. kép - Második férjével, Halász Miklóssal Beleden, Miklós szülőfalujában

Nincs pótolhatatlan ember, szól a közmondás. Kivétel erősíti a szabályt, mondja egy másik. A kettő összegzése, Jutka igenis pótolhatatlan ember volt. Hiányát mindannyian érezni, tapasztalni fogjuk. Szegényebbek ettünk egy lámpással, aki fényt adott, aki bevilágította hétköznapiaink félhomályát, szürkületét, sötétedését.

Nagy János költőhöz írt verse önvallomás, sorai, képei rá is vonatkoznak. A ktiduj aláírás az Ő email címe volt, Még egy hónapja válaszolt a levelekre, sajnos többet már nem fog. Ő ebből a virtuális világból átlépett a színről-színre látás valóságába.

NAGY Jánosnak*

Tiszteletkalapját jól fejébe nyomva,
Sűrűn emelgetve igyekszik a buszra.
Ősök emlékére gyakran jön falunkba,
A Nagy nemzedéknek kedves, szerény fia.
Aktatáskája is nagy kincseket őriz,
Előkerül egy-egy könyv, vagy színdarab is.
A lipárti régmúlt így maradt meg mára,
Régi emlékeknek bőséges tárháza.
Szép keze írását őrzik köteteim,
Hogyha fellapozom, rá gondolok megint.
Büszkék lehetünk rá, hogy innen származott,
S kis falunkra mindig dicsőséget hozott.
Nemcsak felmenői, mi is tisztelhetjük,
Tölgyfa muzsikáját el-elzengedezzük.
Alázat, s hűségben ők lehetnek példa,
Égig erő dalban érjenek majd célba!

*Köszönettel az Égigérő zenebona című kötetért
2014.november

ktiduj